

Nr 114.

Av herrar **Gustafson** i Kasenberg och **Hallén**, om anslag till understödjande av viss verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter.

I motion nr 135 i andra kammaren vid 1926 års riksdag anförde jag tillsammans med hr Hallén följande:

»Att det intresse för den inhemska växtdrogproduktionen, som flerstädes i vårt land väcktes genom de under åren 1914—1923 för ändamålet beviljade statsanslagen, måste, innan det blir fullt rotfäst hos allmänheten, icke blott underhållas utan och ytterligare utbredas, torde vara lika behöfligt på detta område som på flera andra. Även de personer, som ägna sig åt ifrågavarande näringsgren, behöva i flera fall råd och hjälp. Saknas möjlighet härtill, är fara värt, att denna hantering, oaktat den har börjat rätt lovande, snart nog dör bort.

Att nu inlåta sig på ett närmare skärskådande av denna fråga torde knappast behövas, då den senast vid riksdagen 1917 blev av den av n. v. landshövdingen i Älvsborgs län, herr Axel von Sneidern, väckta och av flera riksdagsmän understödda motionen i ärendet allsidigt belyst. Här må blott erinras därom,

att den person, rektor J. Henriksson från Dals-Rostock, vilken under 42 år, därav icke mindre än 30 år utan något som helst understöd av staten, med all iver i tal, skrift och praktisk undervisning bland allmänheten verkat för den inhemska växtdrogproduktionen, under denna tid hunnit samla den erfarenhet, som erfordras för att vägleda allmänheten i förevarande fall;

att bemälte Henriksson av dåvarande byråchefen i medicinalstyrelsen herr S. Gullström, som av nämnda myndighet år 1922 sändes till Dals-Rostock för att inspektera Henrikssons av staten då understödda medicinalväxtodlingar, i redogörelsen till medicinalstyrelsen angående denna inspektion erhöll de amp-laste vitsord om verksamheten och odlingarnas beskaffenhet; Bil. Litt. A.

att H. under sina påskferier 1925 på anmodan av direktören vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, herr Karl E. Gulich, besökte anstalten för att lämna råd och upplysningar för utvidgande av den därvarande medicinalväxtodlingen; Bil. Litt. B.

att H. fortfarande ofta mottager från skilda orter i landet skrivelser med anhållan om upplysningar i medicinalväxtfrågan, om vilkas art bifogade brev torde lämna en föreställning; Bil. Litt. C.

att H. även anlitas av farmaceuter dels för att lämna nödig upplysning om växtdrogproduktionens rätta bedrivande, dels även för att biträda med anskaffandet av och försöksodling med i farmakologiskt hänseende uppmärksammade, men ännu icke tillräckligt studerade växter; Bil. Litt. D. Bil. Litt. E.

att frågan ur ekonomisk synpunkt icke saknar betydelse för landet, torde framgå bl. a. av den upplysning i ämnet, som på begäran lämnats av skogs-

faktor C. E. Jansson, Frövi, vilken sedan tjugo år åt producenter av växt-droger förmedlar försäljningen av deras skörd till ett årligt belopp av omkring femtusen kronor.

Lägges härtill värdet av växtdrogproduktionen från alla dem, som icke be-höva anlita mellanhand, torde hela årsskörden växtdroger i vårt land, ursprung-ligen genom rektor Henrikssons tillskyndelse, uppgå till minst *tiotusen* kronor. Bil. Litt. F.»

På grund av vad vi sålunda anfört, tilläto vi oss hemställa, att riksdagen till understödjande av rektor J. Henrikssons i Dals-Rostock verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter måtte bevilja honom ett anslag på kronor 3,000:—.

Jordbruksutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 29, »att utskottet höll före, att odlingen ävensom insamlandet av medicinalväxter vore av sådan betydelse att den av Henriksson härutinnan bedrivna verksamheten syntes förtjänt av understöd och uppmuntran. I överensstämmelse med denna uppfattning har ock understöd av statsmedel under åren 1913—1923 härför beviljats. Skulle verk-samheten jämväl i fortsättningen anses böra av staten understödjas — något som det lämpligast bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter vederbörande framställning pröva — torde Kungl. Maj:t icke sakna möjlighet att av till disposition stående medel anvisa det belopp, som kan finnas skäligen eller eventuellt göra den framställning i ämnet till riksdagen, som kan anses av för-hållandena betingad.»

I enlighet med denna utskottets anvisning har Henriksson under 1926 hos Kungl. Maj:t ansökt om anslag för sin verksamhet med 3,000 kronor. Såväl medicinalstyrelsen som statskontoret tillstyrkte framställningen, men ansök-ningen har av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall. Vid sådant förhållande och då samma skäl som tidigare för ett understödjande av Henrikssons verksamhet alltjämt föreligga, ha vi ansett oss böra på nytt bringa frågan under riksdagens prövning och tillåta vi oss för den skull hemställa,

att riksdagen till understödjande av rektor J. Henrikssons i Dals-Rostock verksamhet för odling och insamling av medi-cinalväxter måtte bevilja honom ett anslag på kronor 3,000:—.

Stockholm den 20 januari 1927.

Arthur Gustafson
i Kasenberg.

Harald Hallén.

Litt. A.

Till Kungl. Medicinalstyrelsen.

Enligt föreskrift i kungl. brevet av den 7 juli 1921 inspekterade undertecknad den 15 innevarande månad på styrelsens uppdrag skolföreståndaren J. Henrikssons medicinalväxtodlingar i Dals-Rostock.

Invid Dalslands järnväg, några hundra meter öster om Dals-Rostocks järnvägsstation, äro odlingarna i fråga belägna och upptaga en areal av c:a 5,000 kvadratmeter. Å skilda rutor, var och en med sin tydliga skylt, har här uppdragits ett avsevärt antal medicinalväxter, företrädesvis sådana, som inom vårt land nu ha användning.

Sålunda antecknades bl. a.: *Valeriana officinalis*, *Glycyrrhiza glabra*, *Cnicus benedictus*, *Hyoscyamus niger*, *Polystichum Filix mas*, *Digitalis purpurea*, *Gentiana lutea*, *Datura Stramonium*, *Pimpinella Saxifraga*, *Arnica montana*, *Althaea officinalis*, *Saponaria officinalis*, *Daphne Mezereum*, *Inula Helenium*, *Melilotus officinalis*, *Coriandrum sativum*, *Myrrhis odorata*, *Tanacetum vulgare*, *Thymus vulgaris*, *Thymus Serpyllum*, *Levisticum annuum*, *Archangelica sativa*, *Lavandula*-arter, *Verbascum*-arter.

Särskilt intresse ägnas släktet *Mentha*. För vinnande av mera oljehaltig drog hava sålunda bl. a. utförts kroaseringar, vilka enligt prövning av erhållen drog lett till gott resultat.

Vid sommartiden anordnade kurser för lärare och andra intresserade äro odlingarna såsom åskådningsmaterial ett nästan nödvändigt villkor för vinnande av ett gott undervisningsresultat. Vid sidan av de levande växterna visas därvid även dessas drogform, för vilket ändamål anordnats en synnerligen vacker samling dels odlade, dels utanför odlingen insamlade och torkade droger, vilka förvaras i glasburkar inom väggsåp i en av skolsalarna i särskild byggnad på området.

Odlingen är huvudsakligen inriktad på anskaffning av frö för uppdragande av medicinalväxter men i någon mån även på frambringande av droger för avsalu till apotek m. fl. avnämare.

Herr Henriksson ägnar sig emellertid ej endast åt själva odlingen och försäljningen av frön och drogväxter utan synes i samband med denna verksamhet nedlägga ett intresserat arbete även på vetenskapliga undersökningar av uppdragna drogformer. En del publikationer av sådana arbeten föreligga sålunda, och korrespondens föres med vetenskapsmän inom det botanisk-farmakognostiska området i syfte att genom sålunda vunnen erfarenhet nå fram till bästa möjliga resultat av egen verksamhet.

Som redan nämnts hållas å platsen kurser i medicinalväxtekänedom och odling, vilka besökas företrädesvis av folkskolelärare. Men även hela skolklasser bruka allt som oftast infinna sig för sådan undervisning. Tid efter annan besöker herr Henriksson på anmodan även andra orter för hållande av enstaka föredrag eller sammanhängande kurser i ämnet, därvid åskådningsmaterialet medföres eller i möjligaste mån anskaffas på platsen.

Som slutomdöme må anföras,

att ifrågakommande medicinalväxtodlingar synas mig vara skötta på ett utomordentligt intressant och berömvärd sätt, och

att skolföreståndaren Henriksson härigenom och genom sitt oförtröttliga

arbete för spridande av kännedom om och för tillgodogörandet av våra inhemska medicinalväxter synes göra sig väl förtjänt av det ekonomiska stöd, hans verksamhet av riksdagen erhåller.

Stockholm den 25 augusti 1922.

S. Gullström.

Litt. B.

På begäran är det mig ett nöje härmed intyga, att rektor J. Henriksson i Dals-Rostock den 14 sistlidne april besökt anstalten på min anmodan för att bistå med råd och upplysningar för utvidgning av anstaltens medicinalväxtodlingar.

Besöket visade sig för oss vara av ett mycket stort värde, enär rektor Henriksson, som ju måste anses vara den förnämsta auktoriteten på detta område inom landet, därvid fick tillfälle att rätta en del misstag, som förut blivit begångna, delvis beroende på felaktigheter i den tillgängliga litteraturen, samt lämna anvisningar till ett effektivare och mångsidigare utnyttjande av de stora möjligheter, som det vid anstalten för ändamålet tillgängliga odlingsområdet erbjuder.

Rektor Henriksson har därjämte utlovat att på anmodan vid anstalten lämna teoretisk undervisning i medicinalväxtodlingens rätta bedrivande.

Jag anser det vara en ren nationalvinst att understödja rektor Henrikssons gagnande verksamhet, varigenom den hittills försummade medicinalväxtodlingen kan få nya impulser till nedbringandet av den nuvarande stora importen av droger.

Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona den 20 juli 1925.

Karl E. Gülich.

Litt. C.

Björnlund, Svartå i augusti 1925.

Herr Rektor Henriksson.

Undertecknad önskar få upplysning om medicinalväxterna vid Dals-Rostock, vilka sorter av frö och plantor som kunna erhållas där, samt pris och om möjligt beskrivning på sådd och plantering samt skörd och torkning och förvaring.

Högaktningsfullt

P. Aug. Persson.

Litt. D.

Undertecknad, som av Farmaceutiska föreningens styrelse beviljats ett stipendium för studier över inhemsk medicinalväxtkultur, har därigenom satts i stånd att bl. a. studera herr rektor J. Henrikssons medicinalväxtodling vid Dals-Rostock under tiden 18—22 juli d. å. Ehuru jag sålunda infunnit mig å annan tid än som av rektor H. varit anslagen till kurs i medicinalväxtodling, har han ej lämnat någon möda ospard att sätta mig in i denna odlings detaljer, såväl dess teoretiska som praktiska, och med största beredvillighet lämnat de upplysningar, jag åskat.

Slutligen har jag av rektor H. utan ersättning mottagit fröer i och för egen fortsatt odling.

Liksom jag är rektor H. stor tack skyldig för den undervisning, jag åtnjutit, anser jag ock hela den nutida svenska läkeväxtodlingen stå i tacksamhetsskuld till honom, såsom varande ej blott dess initiativtagare utan också i fortsättningen dess mest intresserade och oegennyttiga befrämjare.

Dals-Rostock d. 22/7 1920.

Halvar Albertus,
leg. apotekare.

Litt. E.

Apoteket Vasen, Linköping, 16 sept. 1925.

Som undertecknad i och för farmakognostiska studier under den gångna sommaren måste företaga en resa till utlandet och i fortsättningen behöfve även svensk växt (*Polygala amara*) för fullbordandet av dessa studier, vände jag mig, då denna ört hos oss förekommer jämförelsevis sparsamt, till den icke minst inom farmaceutiska kretsar både inom och utom landet väl bekante och uppskattade växtkännaren rektor J. Henriksson, Dals-Rostock, för att med hans biträde få nödigt växtmaterial och planmässigt ordnad försöksodling av örten i fråga till stånd.

Att Henriksson välvilligt nog åtagit sig båda uppdragen och, vad insamlingen av örten angår, lyckats över förväntan väl, tack vare hans intresseväckande och upplysande uppsatser i Östersunds-Posten och Jämtlandstidningen, samt att försöksodlingen, som beträffande denna ört är, åtminstone vad Sverige beträffar, alldeles ny och att börja med rätt vidlyftig, lovar att utfalla gynnsamt, intygas på begäran.

Ändamålet med sagda *Polygala*odling är att inom landet söka erhålla en mera saponinrik och bitter drog. För närvarande förses nämligen samtliga apotek här i Sverige med enbart mellaneuropeisk drog, vilken betingar ett högt pris. Då *Herba Polygalae amarae* från och med nästa års början blir officinell i svenska farmakopen (Edition X), är stegrad åtgång att vänta, och inhemsk odling är önskvärd ur både vetenskaplig och nationalekonomisk synpunkt.

Linköping den 16 sept. 1925.

Karl Algot Karsmark,
leg. apotekare.

Litt. F.

Frövi den 7/11 1925.

Herr Rektor J. Henriksson.

Dals-Rostock.

På begäran får jag härmed meddela, att det belopp jag årligen utbetalat till odlare och insamlare av svenska medicinalväxter, genom förmedling av deras skörds försäljning direkt till förbrukarna, under de senaste åren uppgått till i runt tal femtusen (5,000) kronor.

Härtill vill jag foga, att dessa medel undantagslöst kommit mindre bemedlade till godo.

Då jag för 20 år sedan började min verksamhet såsom förmedlare av sv. medicinalväxters försäljning, uppgick motsvarande belopp under de första åren till 300 à 400 kronor årligen.

Enligt samstämmiga uppgifter av de odlare och insamlare, som nu försälja sin skörd genom mig, är det Edert mångåriga upplysningsarbete på detta område de ha att tacka för tillkomsten av deras odling och insamling av medicinalväxter, vilka eljest skulle hava importerats från utlandet. Men långt ifrån alla i Sverige odlade eller eljest insamlade apoteksväxter »gå genom min hand». Många odlare och insamlare finnas, som ännu icke känna min verksamhet.

Totalvärdet av i Sverige f. n. odlade och insamlade vilda drogväxter uppgår till minst 10,000—12,000 kronor, som tack vare Edert upplysningsarbete räddats åt vårt folk.

Måtte herr Rektorn ännu i många år få verka till dess fromma!

Med utmärkt högaktning

C. E. Jansson,
Skogsfaktor.
